

# Kutxen fusioa kalterako da

**JENARO GARATE**

Ekonomialaria

Eguna joan eta eguna etorri, gure Kutxak fusionatzeko asmoak gero eta biziago dirau. Nik asmo hori betetzea kalterako dela irizten diot eta nire aburua zehatz-mehatz adieraztera nator, lehenago esandakoei amaiera emanez.

## Tesiaren azalpena

Lehenik nire ikusbidea aurkeztuko dut (Gipuzkoako ikuspuntutik jardungo dut batez ere).

- *Kutxen fusioa*

*Fusioa* aipatzean Kutxek bat egiteko asmoan azaltzen den arnasaz eta norabideaz dihardugu. Fusioa egitearen gogo-asmo muinaz.

- *Kalterako*

Eta fusioa burutzea *kalterako* dela diogu. Kalterako izateak hau esan nahi du: gipuzkoar guztien bizimoduaren dinamikari, Kutxaren lurraldeko ekonomia orokorrari, eta sormenaren/lanpostuen etorkizunari kalte egingo diela.

## Iritziak

Eztabaidan hasi aurretik, iritzi nagusien aurkezpena egingo dugu.

### Gure tesiaren alde

Harrigarria da, batetik, gaur egun inork aipamenik ez egitea —egiten ez ausartzea?— fusio asmoaren kontra. Ezer galtzeko arriskurik eza behar da, nonbait, harrotuta datoren korrontearen aurka egiteko.

Baina fusioaren kontra zuzenean eta apropos izan ez bada ere, fusiorik eta horrelako aldaketarik ezaren aldeko iritzi garbia, zehatza, sakona izan, bada. Orain urte gutxi (dozena bat) Gipuzkoako Kutxako aurreko lehendakariak egin zuen azalpen landu eta zehatza, Kutxaren eginkizunari eta fusioaren kontrako joerari berari ere izen egokia ipiniz, *Hemen argitalpenean*.

Honela idatzi zuen:

#### *Hemen Kutxa-Gipuzkoa 1879-1995*

Liburu moduko hau «¡Aquí!, Hemen!» titulatzeko, hementxe. Gipuzkoan gertatzen delako liburuan kontatzen den guztia, hementxe egon ginelako, hemen gaudelako gaur ere, eta etorkizunean ere espero dugulako hemen egotea.

Orri hauen azterketatik ateratzen da, beste gauza askoren artean, Kutxak Gipuzkoaren eta gipuzkoarren alde egin duen ahaleginak hiru alderdi dituela: *Gizarte-ekintza zentzu hertsian hartuta* (bere mozkinen zati handi bat, alegia, beste entitate askotan ez bezala, hemen komunitateari itzultzen zaiona dibidendo sozial moduan), *Zeharkako Gizarte-ekintza* (merkatuak eskatzen dituenak baino askoz ere bigunagoak diren baldintzetan inbertitzen diren diru-kopuru handiak) eta premia bereziei aurre egiteko *produktu eta zerbitzu espezifikoen etengabeko eguneratzea*.

[...]

Denbora ez da gelditzen; tenpus fugit.

[...]

Kutxaren izenean jakinarazi nahi nioke ezen, nolana ere eta gure indarren neurrian, hemen jarraituko dugula gure ahalegin guztiarekin. «Hemen».

Fernando Spagnolo de la Torre, Lehendakaria.

(*Hemen. Kutxa - Gipuzkoa. 1879-1995*, Kutxa Fundazioa, 1995, 8. eta 9. or.)

Beraz, aurkezpeneko azken hitzetan biribiltzen da zehatz-mehatz gure tesiaren aldeko bere adierazpena:

[...] *hemen jarraituko dugula gure ahalegin guztiarekin. «Hemen».*

*Ahalegin guztiarekin, hemen.*

Ez baditu ere bere jarreraren zergatiak zehazten, Kutxaren norabidea argi erakutsi zuen garaiko Lehendakari Jau-nak, norabidea hiru helburuz osatuz:

- a) Gizarte ekintza («dibidendo sozial moduan»).
- b) Zeharkako gizarte-ekintza («merkatuak eskatzen dituenak baino askoz ere bigunagoak diren baldintzetan inbertitzen diren diru-kopuru handiak»).
- c) «produktu eta zerbitzu espezifikoien etengabeko eguneratzea».

## Isilik

Penagarria irizten diot batzuek ahoa itxita edukitzea arazo garrantzitsu honen aurrean. Bi mutu aipatuko ditut: sindikatuak eta Ekonomialari Akademikoak.

## Sindikatuak

Ongi aipatzen du Mikel Navarrok *Espainiako ingurune ekonomikoa eta lehiakortasuna* (Deustuko Unibertsitatea, Donostia, 2006) liburu ikasgarrian, behin baino gehiagotan, sindikatuei leporatzen zaien lanposturik gabekoen arazoaz ardurarik eza: *outsider*-en (gazteen, lanpostu eskaleen) egoerari buruzko utzikeria, beren ahalegin guztiak *insider*-en (lanean badiharduten, bezero diren langileen) interesetara mugatuz. Eta Kutxan joeraren arnasaz eta norabideaz dihardugunean, zuzenean ari gara lanpostu berrien sorreraz. Ez dugu irakurri, gaur arte, sindikatuen iritzi hausnartua. Gu-

re tesiaren kontrako aipamenen bat egina izan daiteke, baina ez esanguratsua.

### **Ekonomialari Akademikoak, Unibertsitateko irakasleak...**

Hauek ere, salbuespenen bat izan ezik, ez dute Kutxen arazoa zientziaz aztertu eta analisi zehatz, zorrotz, sakonen ondoren beren emaitzak agirian aurkeztu. Tamalgarria.

### **Lehiakortasuna. Mikel Navarro**

Benetan interesgarria da Mikel Navarrok eskaini digun *Espainiako ingurune ekonomikoa eta lehiakortasuna* aipatu liburua. Aspaldi batean ikasi eta irakurritakoak gogorarazi eta hamaika iritzi, ikuspuntu, azterbide eta argitasun berriz gure ekonomiazko jakituria urria aberasten diguna. Niri behintzat. Gaurko makroekonomia akademikoaren erakustoki gardena da. Euskara jatorrez egina. Eskerrak.

Baina...

Lehiakortasunaz ari dela («Gure aztergaia mugatua da: herrien eta enpresen lehiakortasuna baldintzatzen duen ingurune ekonomikoa» (Id., 34. or.), bere hitzetan), bi hutsune nabari aurkitzen diot bere lanari: 1) herrien lehiakortasunaz ari, eta bere azterketa enpresa berrien sortzaileen dinamika aipatu gabe burutzea; 2) enpresei buruz jardun eta enpresen makrokontuan oinarritu gabe azterketa osatzea.

1) «*Herrien*». Herrien lehiakortasunean sormenak, enpresari berriek, enpresa fundatzaileek daukaten eraginkortasuna ez aipatzea, lanaren hutsune handia, nagusia dela irizten diot. Hurrengo atalean (argumentu-arrazoien eztabaidan) ikertuko dugu arazo hau.

2) «*Enpresen*». Enpresen lehiakortasuna. Enpresei buruzko puntu hau jorratzeko, teoria apur bat beharrezko dela deritzot.

Batez ere, egileak argi idatzita laga duen puntu hau nahi dut azpimarratu:

[...] kontu-sail bikoitzeko sistema [...]. Hau da, pasiboko sarre-  
ra edo aldakuntza garbi bakoitzeko, aktiboan beste ordainke-  
ta edo aldakuntza garbi bat kontabilizatzen da (Id., 306. or.).

Beraz, 'Enpresak', 'Kontsumitzaileak', 'Atzerria' eta 'Gober-  
nua' lau kontuak bereganatzen dituen kontu-sail bikoitzeko  
sistema aukeratzen badugu (egin izan ohi den eran), elka-  
rrekin izan dituzten harremanak zuzen idatziz gero, lau ma-  
krokontu burutuko ditugu. Batuketa eta saldoen balantzea  
eginez, saldo guztien gorabehera zero izango da. Lau horien  
artean, enpresen sektorearen kontua eratuta geratuko da,  
argigarria, ezustekoa izan arren batez ere aurrezki/inber-  
tsioari buruzko alkimia zaharraren arazoan. Kontzeptu pun-  
tu bat aipatuko dut bakarrik. Produzitzeko/zerbitzeko ez di-  
ren ondasunak, herritarrek euren bizitza pertsonalean era-  
biltzeko baizik, ez dira inbertsioak kontzeptuz. Horregatik  
analisetan ez dira nahastu behar bizitegiak eta lantegiak in-  
bertsio aldagai bakar/batu gisa zenbatzeko. Bizitegiak herri-  
tarren kontsumozko eskaria dira; lantegiak, berriz, enpre-  
sek produzitzeko/zerbitzeko egiten duten eskaria, herrita-  
rren kontsumo eskaritik induzitutako eskari enpresariala.

Makrokontu hori da enpresen lehiakortasunari buruz az-  
terketak egiteko behar-beharrezko datu bilduma interesga-  
rri bat, enpresek herriari, atzerriari, gobernuari buruz edu-  
ki dituzten harremanak eskaintzen dituena. Enpresen sekto-  
rearen kontu horren faltari ere hutsune garrantzitsua irizten  
diogu, Akademiako gorengo mailan enpresen lehiakortasu-  
nari buruz zabal eta sakon ari den azterketa lanari. Baina  
horrela jokatzearen erantzuna ez zaio atxiki behar gaurko  
teorien ispilu garden azaltzen zaigun gure irakasle bikaina-  
ri, gaur munduan onartuta dabilen teoria antzekoari baizik.

## Gure tesiaren kontra (fusioaren alde)

Gure tesiaren kontra (fusioaren alde) aurkeztutako irizpi-  
deak asko dira. Horregatik dirau arazo honek, alderdi politi-  
koek oraindik beren artean adostasunik lortu ez badute ere.

**BBK, Kutxa eta Caja Vital-eko gaurko lehendakariak**

Sarri iragartzen dute fusioaren berehalako osaketa. Baina fusioaren aldeko argumentu bila baldin bazabiltza, ez duzu erraz aurkituko hausnarketa zehatz askorik. Nolabait, honelako esaerek adierazten dute hauen ikuspuntua: ‘herrialdeko sailean jardun-geratzeari amaiera eman’; ‘champions taldean aritzeari ekin’; ‘Kutxen arima aldatu’; eta antzekoak. Lurraldetxo baten buru izan ordez, lur zabaletako finantza guru bilakatu nahi dute. Nola ez?

Asmo horien arnasa eta norabide-helmuga, hitz batez adieraz daiteke: *merkatu* hitzaz. Eta zertan dihardute *merkatuan* erosle eta saltzaile horiek? Bakoitzak, bere alde eginenez, preziorik onuragarriena (irabazirik handiena) lortzen.

Burtsa-merkatuaren bereiztasuna, berriz, —era guztietako merkatuen artean— baloreen (jabego agirien) salerosketa da. Salerosi, jakina, prezio batean egiten da. Eta burtsako baloreen prezioek bi osagai dauzkate: a) balore horiek ordezkatzen dituzten gauzen balioa; b) eta balore horiek uneko ustez emango duten fruituen balioa eguneratzea. Burtsan jokatzeari zerbait eskuratzeko esperantzan egiten da, zerbait irabaztekotan (edo ez galtzekotan). Bihar izango denari buruzko apustua dago barruan.

Gure Kutxen lehendakari hauek merkatura jo nahi dute, jo dute. Hitzez eta egitez. Horrenbesteko ahalmenak (aurrezki multzoak) eduki, eta nola ba ez atera merkatura, agirian dauden aukerak eskuratzera? Beraz, merkatura eta irabazteak, batera datoz. Irabaziak, *merkatua*.

Hiru Kutxak bat eginda, burtsan eta merkatu orokorrean jokatu ahal izateko diru multzo handiagoa edukitzeaz gain, batez ere ahalmen hori bilduta eta beste batzuekin konparatuta, askoz eraginkorrago izango litzateke. Bi eta bi lau dira. Baina hiru denarekin lehian egitean, bi bakoitza hiru denaren azpian ari da. Lau batua, aldiz, hiru denaren oso gaineatik ari da. Hori burtsan-eta oso garrantzitsua da. Boterea konparatiboa da izan, lehiakorra behar du.

Baina argumentu horri atarramentua ezarri behar zaio lehendakarien asmotan. Fusioa osatuz gero erakunde berria burtsan eraginkorragoa izango litzateke. Eta zer?

Ba hau behintzat: indar oso gehitu horrekin, besteen aurrean jokalaria boteretsu bihurtuz, adibidez enpresa garrantzitsu batzuek Euskal Herrian iraunaraztea eta kudeatzea lortuko genukeela. Eta horrela horien zergak zuritzea ere Euskal Herriaren egin beharrari eutsiz, onuragarria izango litzatekeela.

Irabazien onespina eta helburua, berriz, begi bistan ipintzen digute gure gaurko lehendakariak, noiznahi eta nonahi (adibidez hiruhilabeteko orotan) diru lorpenen gorakaden kakara eginez. Eta egin egiten duten, baina aipatu egiten ez duten lur salerosketa eta eraikuntza planetan muturra eta dirua ezarriz.

Ez dugu ezer, orokorrean, irabaziak gehitu nahi izatearen kontra. Baina dozenaka eta dozenaka urtetan herritarren horrenbesteko onespenez herria irabazarazten jardun duten Erakunde txalogarri miragarriak izatez, nortasunez aldatzeari, kanpoko promozioetan, burtsan eta zergatan irabazi egingo dugula aginduz, erru itzela egitea irizten diogu.

### **Brusela-Madril**

Brusela eta Madrilen leloa, gorabehera eta kontraesanen artean aurkeztua izan arren, berbera da: *merkatua*/dirua irabazteko aukerak.

Brusela eta Madril ez dira ari berariaz, inola, gure arazo den Euskal Kutxen fusio zehatz honi buruz. Horiek Kutxen izanaren beraren kontra ari dira zuzen-zuzenean, euren menpeko erakundeen sailetik kanpo kokatuta daudelako. Nortasun desberdina daukatelako.

Kutxek aurrezki kopuru itzelak biltzen dituzte, baina ez dute jabe partaiderik. Diru-finantzariak ezin dute hor muturra sartu. Ezin dute aurrezki gordailu lodi horiek nahi dituzten diru onurazko jokoetara (salerosketetara) bideratu,

ezta ere irabazi ederrak eskuratzeko kudeatu ere. Ez dihardute eurok agintzen eta babesten duten *merkatuko lege sakratu eta esanen* arabera. Hori da, modu askotan adierazita, Brusela/Madrilek Kutxen oraingo jardunari ezetsi eta markatzen dieten bide zuzena: *merkatua*.

Zeintzuk diren merkatuaren lege eta baldintzak, hori beste arazo bat da.

Kutxen izana aldatu-hondatu ahal izateko, era guztietako jokabideak aldarrikatzen dituzte, askotan kontraesanez josiak. Teoriaren eta askatasunaren izenak sarri erabiltzen dituzte, baina ez dute beste teoriarik goi-finantzariaren interes alderdikoia besterik.

Merkatuaren agindura askatasun osoan lan egin behar dutela diote; baina askatasunik oinarritzkoena ukatzen diete: euren nortasunaren arabera jardun ahal izatea. Enpresa diren erakunde guztiek molde bakarrez eratuak izan behar omen dute, aldi bakoitzean euren iritziko moldearen arabera.

Kutxek ezin dute aukeratu/erabaki non jardun ez jardun: noiz-non egoki inbertitu edo ez inbertitu behar duten esaten diete, merkatu askatasunaren arauak aipatu eta lan askatasuna ukatuz.

Bere lurraldean dozenaka bankurekin lehian diharduen Kutxa batek ez badu juramendu publikorik aurkezten ez duela beste Kutxekin prezio akordurik egin, merkatuaren neurri sakratuen aurka ari omen da. Askatasunaren izenean non/zelan jardun ez jardun askatasuna ukatzen diete, agindu absurdoak eman nahian.

Batetik, Kutxak diruz gainezka dabiltzanez, egiten dituzten inbertsioak dira arbuiagarriak; baina, bestetik, muturra sartu nahian, «partaide kuota» izenez prest daude dirua gainezka ipintzeko diru falta ez duten Kutxetan, dibidenduak jasotzekotan, hasieran kontseiluetan sartzerik ez izan arren. Bistakoa da behin ateak zabalduz gero kapital irabazleari, harrezkero ez dela inolako harresirik ipintzerik izango etekin helburuari.



Liskarrak: Bruselak eta Madrilek lurraldeetako politikarien eskuetatik askatzea nahi dute Kutzak. Eta lurraldeetako politikariek, aldiz, goiko edo gaineko politikarien esku-hartzetik libratzea. Eta alderdiak, bai han eta bai hemen, bakoitzaren boterea gehitu/gutxituko duten kalkuluen arabera ari dira.

Kutxetan politikariek aginte gehiegi dutela esaten dute. Baina Banku handi askotan bai buru aukeraketan eta bai jardunean goi-politikariek duten eragin erabakigarria ez dute aipatzen. Kutzek alderdiei maileguak eta etekinak barbatzeaz, aldiz, hobe ezer ez esatea.

Ez dago teoria garbirik, lege ezaugarriarik. Arazoa Kutzak gaur ari diren bezala merkatutik ateratzea da, goi finantzariak kudeatu ahaliko duten egoerara bihurtu arte, merkatu guruan diktadurapera azpiratu arte. Kutzak 'irabazi' helburuaren menpean ezarri.

Finantzari guruan dirigismoa da. Aipatzen duten lehiaren legeak, finantzari diru-apustulariek elkarri jokorako oihukatzen dieten uneko legedia dira. Ez dira, inola, gizarte/gizakientzat landutako aholku bilduma. Diru liberalismoa dabilte, ez giza liberalismoa.

Hasteko eta amaitzeko, gure Kutzak beren lurraldeetatik askatu eta erdaldundu —buruko hizkuntza ahoaren mintzaira—, merkatu handian finantzen apustu- eta onura-tresna bihurtu asmotan dihardute.

## Iritzi-argumentuen eztabaida

### Alde (fusiorik ezaren alde)

Kutxen (nik Gipuzkoako Kutzari begira dihardut batez ere) eraginaren murrizketa hirukoitza da: 1) giza jardunaren eremu zabal amaigabea gizakiek suspertzen duten bizitza utzi, ekonomiara mugatuz. 2) Era guztietako ekintzek ekonomian ere daukaten eragin pizgarria ezetsi. 3) Dagoeneko ari diren enpresetara murriztu; sormena, enpresa asmatzaile-egileak ahaztuz.

Lehenbizi epai/kriterio bat ipini behar dugu aurrean, argi eta garbi. Bere onuraren bila, irabazien bila diharduten enpresek han eta hemen eralgitzen dituzten diruak ez dira herritarrak irabazaraztearren eginak, enpresen irabaziak zuzenean edo zeharka lodiaraztearren baizik. Marketing eta propaganda bidez egiten duten den-dena, mila eratan lan soziala izendatuko badute ere, eurok eurentzat etekinak lortzekotan erabilitako tresna dira, bitartekoa besterik ez dira. Bankuen marketinga, adibidez, Kutxena baino zeharo bestelakoa da. Bankuen *marketing soziala*, euren marka eta markak estaltzen dituen produktu eta zerbitzuen onespena gehituz, bezero gehiagoz irabazi handiagoa lortze aldera egingo da, beti beren jabe eta buruen alde.

Aldiz, Gipuzkoa gure lurraldeko Kutxak adibidez ematen duen 'dibidendo soziala' (Spagnolo Jaunaren hitzetan), gipuzkoarrak eta Gipuzkoa irabazarazte asmotan eginak dira. Norberak irabazi ala besteak (herritarrak) irabazarazi, hor dago zeharoko aldea. Eta Kutxak marketing egin izan duenean ere bere azken helburua ez da izan Kutxak edo Kutxako nagusiek irabaztea, Kutxaren eraginaren bitartez gipuzkoarrak irabazaraztea baizik. Hori da beti asmo eta helburu bakarra. Ez Kutxaren jabeek eta buruek irabaztea, Gipuzkoako gizarteak baizik.

1) Jardun ekonomikoa enpresa gisa ez da, garbi gera bedi, alderdi bat besterik giza jardun neurririk gabe aberatsaren aurrean. Giza sormenak, zerbait berriari hasiera emateko ahalmenak, mugarik gabeko zabalera eta sakontasuna dauka. Giza jardunak mila norabide dauzka, eta Kutxak horiek denak bereganatzen ditu bere helburuen barruan. Kirola, kultura, hizkuntza, erakustaldiak, eskolak, ospakizunak, basoak, txukuntze-edertze lanak, baserri auzoak, jolasak, klinikak... Mugarik gabeko giza sormena piztea eta bideratzea da Kutxaren emaitzarik garrantzitsuena gipuzkoarrentzat. Herritarren bizibide guztien sormena pizten eta garatzen laguntzean datza. Adibide bat ipintzeko: euskal aldizkari ba-

ten aldeko ekintzak interesgarriak dira Kutxarentzat, inongo diru irabazirik emango ez badiote ere, inongo propagandarik edo txalorik erakarriko ez diotenean ere, gipuzkoarren bizitzarako onuragarria baldin bada. Orokorrean, herritarrentzat maitagarri den oro Kutxaren helburu da, dibidendu soziala herrian zabaltzea; bestelako erakundeentzat dirua alferrik —itzulerarik gabe— eralgitzea denean ere.

Horregatik Kutxa prest egon izan da irabazteko asmoz begiratzuz arriskutsuegiak diren ekintzetarako, baina herriak irabazaraztea gogoan edukiz onuragarriak izango diren esperantzan egin beharrekoak. Hori *Hemen* idazkian honela idatzita dago:

*Zeharkako Gizarte-ekintza* (merkatuak eskatzen dituenak baino askoz ere bigunagoak diren baldintzetan inbertitzen diren diru-kopuru handiak).

Eta guk Kutxak bere sormen eragile orokor horretan kementsu jarraitzea nahi dugu, gipuzkoarren bizibide guztien onerako. Ekonomia gizakiarena da, eta ez gizakia ekonomiarena. Ekonomiaren sustapena ere askoz biziago eragiten da gizakia bera helburutzat hartuz, beste edozein gizakiren zerbait hautatuz baino. Ez dugu gogoko Kutxak merkatuaren eta irabaziaren sail bakanera alboratzea. Horrela jardutea izango litzateke lehen murriztapena, handia, nagusia, benetan penagarria.

2) Giza ekintza sozial orok eragiten/pizten du jardun ekonomikoa. Gizarte bizitzaren ehuna hari zenbatezinez josita dator, eta hari bakoitzak eta guztiek indarra, lansaria, produktuak, zerbitzuak eskatzen dituzte. Jardun ekonomikoa bizirosustatzen dute.

Kutxaren lana ekonomiaren ikuspuntutik hautatutako ekintzetara laburtzea, era guztietako giza sorkari berriek dartzan bultzakada ekonomikoa ere galtzea izango litzateke. Goitik behera begiratzuz, giza jarduera makroekonomiaren kupulatik aztertuz, merkatu enpresak —zuzenean edo zeharka etekinak ekarriko dituztenak— bakarrik dira gogoan

edukitzekoak, aztergai. Baina giza ekintza guztiek daramate berengan eragin ekonomikoa. Askoz osoagoa eta eraginkorragoa da gizakiari berari eginiko zerbitzua, gizakiaren ekonomiari egina baino. Guk esaten dugu Kutxen eginkizunek beren zabal eta sakon osoan pizten eta indartzen dutela ekonomiazko dinamika ere. Horregatik, Kutxen zeregina merkatuan dirua irabaztera desbideratzea oso kaltegarria dela herritarrentzat orokorrean, eta baita ere, bereziki, herriaren ekonomiarentzat, zalantzarik gabe.

3) Eta batez ere esaten dugu begirada eta azterketa lehenetik ari diren enpresetara bakarrik makurtzea, enpresa sortzearen arazoa saihestuz, gizartearen bizitza ekonomikoaren bilakaera biziaren eta enpresen lehiakortasunaren gorabidearen aurka doala. Puntu hau, murrizketa garrantzitsu hau da lasai aztertu behar duguna gure tesiaren alde.

Gizakiagandik hasiko gara. Gizarte ekintzan gizakiaren dohain nagusia sortzaile izatea da, gogoan sortu zaion zer-bait berriaren maitari, hautari, bilari jardutea. Gure sailean, enpresa berriaren amesle eta egile.

Ongi bereizi behar ditugu langile trebea eta gizaki sortzailea. Asko —eta ondo gehienetan— ari gara aipatzen giza balioei buruzko arazoa, gizakia bere lanean eraginkorrako egiten duten egokierei buruz. Goitik beherantz begiraturaz, ahalginak egiten dira baita ere etika bera etekin-tresna bihurtu nahian. Baina gauza bat da enpresako zereginetarako egokiago egiten gaituzten era guztietako trebetasunak goraiatzea, eta beste bat enpresa berria sortzeko argitasuna, trebetasuna, ausardia eta kemena. Enpresaren gizakia trebatu, etekin tresnatzat hartuz; ala gizakiak enpresa sortu, bi ekintza desberdinak dira. Protagonista izan etenik gabe ala langile trebe ordu batzuetan.

Plan bat burutzen duenak gogoan, bere ekintzaren atarramentu ona maitatzea eta lortzen saiatzea zeharo onesgarria da. Idazleak, artistak, irakasleak, edozein jardunbideren sortzaileak bere ekintza eraginkorrako, ederrako, handiako bi-

lakatzea nahi du. Gizakia eskubide baino eginkizun da. Enpresa sortzaile den gizakiak gizarte eginkizunean dihardu. Oso-oso onuragarria.

Enpresari berriak bere ideiak, bere etorkizuna, bere diru-txoak, bere ordurik gabeko lana eta buruhausteak eskaintzen dizkigu. Lehenbiziko fruitua lanpostu berri bat sortzea da: bere enpresaburu lanpostua. Eta ondoren, askotan behintzat, beste lanpostu pilo bat.

Enpresari berriak ez dauka inongo eragozpenik bere helburuak, bere jardunak amets egin eta betetzen saiatzeko. Bi eratako trebetasunez beteriko ekintza da. a) Batetik, bere produktu edo zerbitzuak burutzeko beharko dituen lan-metodo, tresna, langile —gehienetan— eta lantegi ahalik eta trebeenak bilduko ditu. b) Enpresa berriarentzat diru ahalbideak lanean ipintzeko, bere aurrezkiak arriskatu eta askotan zorretan murgilduz jarduteko kemena eta trebetasuna behar du.

Jakintsuek eskaintzen dizkiguten datu batzuk: mikro-enpresek (9 langile baino gutxiagokoak) euskal ehun enpresarialaren %93, eta lanpostu guztien %33 osatzen omen dute.

Lanpostu berrien %80 enpresa txiki eta ertainetan sortzen omen dira. Espainian 2,7 milioi enpresa txiki eta ertain omen daude. Beraz, gazteek eta lanik gabekoek lantegi aterean bat zabalik aurkitzeko, sindikatuen eta finantzari handien laguntza eta babesik gabe sortutako enpresetara jo behar dute.

Enpresari berriek, enpresa fundatzaileek gure onespena, txaloak eta eskerrak merezi dituzte. Ez urteetara enpresari handi bilakatu den fundatzaileak bakarrik, urtero enpresa txiki berriari ekiten dioten guztiek baizik.

Ekonomiazko jarduna basoa dela egiten badugu, enpresa berrien kreatorrak, gizaki enpresari kementsuak, basoko kimu berriak dira. Kimu berririk gabe basoa galzorian dago. Kimu berririk gabeko basoari lurzorua lehortuko zaio, baso osoa ihartuko da. Jakina da kimu berri horietatik asko galduz joango direla urteen etorrian. Baina kimu horietatik batzuk bilakatuko dira enpresa ertain eta handi, galzorian

doazenen artean, ordezko. Ez dago ekonomiazko lehiakor-tasuna zeharo ulertzerik, landare berriek, beren bizi eta ha-zi nahian, aurkari guztiei buruz dakarten norgehiagoka ere gogoan eduki gabe.

Gu zaharrontzat sendagileak eta klinikak eskaini nahian ezin diogu etsi, inola, eskolak eta maisuak haur eta gazteen-tzat prestatzen biziro saiatzeari.

Ardiak laga eta artzain izatetik hartzen ehizara aldatzea nahi dute Kutxen izanaren bihurtzaileek.

Gazteentzat, lanposturik oraindik lortu ez dutenentzat, enpresari berrien ekimena da etorkizun nagusia, lan mun-durako sarbiderik arruntena denez.

Extremadurako langileen artean %30,5 funtzionario omen dira, Euskal Herrian %17-17,6. Ez dago konparaketak egite-rik norberaren burua jaso nahian. Baina datu esanguratsuak gogora ekarri behar ditugu. Gipuzkoan eta Euskal Herrian hori izan dugu beti: izerditzearen beldurrik ez, zerbait be-rriari ekiteko sena eta kemena, lan/jokoetatik hasi eta beste-lako ekintza guztietaraino. Gogoan daukat orain berrogei baino urte gehiago zelan zegoen harrituta Madriletik eto-rritako Gobernadore Zibila gipuzkoarrek erakunde, sozieta-te, era guztietako ekintza berriak sortzeko egiten zioten amai-tu ezineko eskariaz.

«Funtzionario izan nahi dut». Politikak eta goi mailako funtzionaritzak eskaintzen dituen soldatak eta gehigarriak nolabaiteko funtzionario —trebea, hori bai— izatea aholka-tzen diete gazteei. Baina, alderantziz ere, noiznahi azaltzen dira prentsan herrialde eta nazioen ardurak enpresari be-rrien faltaz.

Kutxen fusioaren zale diren finantzari eta politikariak goi-tik beherako kolektibizatze bortitza atontzen ari dira, nire ustetan. Kutxen jardun herrikoia inoiz baino beharrezkoa-go da gaur, dudarik gabe. Ez ote gara erreguteak eratu be-harrean izango —sindikatuak ere lehenengo ilaran— es-kari-ikurrin honekin: «enpresari argi eta kementsu berri as-ko sortzearen alde»!

## Kontra (fusioaren alde)

Lehenbizi, Euskal Herriko Kutxetako lehendakarien eta Madril/Bruselaren asmo eta jardunen konfluentzia nabaria ipini behar da argi begien aurrean, zalantzak saihesteko.

Gure lehendakariak Kutxen arima aldatzeaz hitz egin dute. Noiznahi aipatzen eta kakara egiten dute Kutxen *irabaziak* txalotuz. Herritarren aurrezkiak Espainiako beste aldeetan lurzoruak erosi eta eraikin promozioetan parte hartzera bideratzen dituzte. Burtsan jardutea onartzen, hori bai, *‘Euskal Herriaren’* alde, zelan ez ba. Baina *hemen* aritzeari utzi, eta *hor eta han* dihardute, halakoan eta bestelakoan, gero eta sakabanatuago. Lurraldetxoko kutxa buru izatea ahaztu, eta eremu zabaletan finantza guru izatea omen zaigu onuragarri. Hori den-dena, berriz esan, bi hitzetan batzen da: merkatua, diru sarrerak —irabazia—. Eta helburu horiek errazago eta indartsuago bete ahal izateko, Euskal Kutxak bat egitea fusioz nahi dute. Adibidez, Donostia Gipuzkoa Kutxaren nor-tasuna aldatu eta zeregin horietara makurtu.

Gogoan edukitzekoa da, baita ere, gaurko burtsaren erakartasunaren zergati nagusia: eraikuntzak ezagutu duen dinamikarena, gorakada handiarena. Herritarrak zorrez itota, enpresak diruz gainezka. Lurra eskuratzea diru apurrak ematea besterik ez zaie kostatu. Baina bizitegiak saltzean, eraikinaren zati bakoitzari dagokion lur zatiaren truke, izugarrizko prezioak jaso dituzte. Lurra erosten eralgi, zerbait. Lurra saltzen eskuratu hamaika bider gehiago. Metro karra-tu eraikina hiru bider garestiago egin omen da hamar urtean. Garestitze horren osagile nagusia, lurzoruaren sal prezioa izan da. Dinamika horrek herritarrengandik enpresa kateetarantz diru trasbaseak harrotu egin ditu.

Enpresariak lansariak zuritu behar dizkiete herritar-lan-gileei bestelako produktu eta zerbitzu guztiak burutzeko. Bai bukatzean bai aurretik behar diren material eta tresnak prestatzean. Adibidez, autoak salduz gero, berriz lansariak ordaindu behar dira pauso bakoitzean berriak egiten jardun

ahal izateko. Baina lurra eskuratzeko ez doa dirurik enprestatik langileengana. Horrela, estatistiken arabera ekonomia oso ondo doa, baina lansariak proportzioan beherantz.

Lurra ez da produzitzen, eskuratu egiten da. Lurrak ez du kosturik enpresa kate luzean, herritar baten bati erosiz gero eraikinari atxikita zatika saldu arte. Batez ere diru-enpresek, lur erosleengandik hasi eta bizi-etxeak saltzen dituztenen arteko finantzetan ari diren enpresek (ez industrialek) irabazi handiak lortu dituzte, urtero-urtero irabazien ehuneko gorakada handiak eskuratuz. Finantzen festa garaian gaude. Baina laster dator diru liberalismoa gaindituko duen giza liberalismoa.

Aldi honetan herritarrak zorpeetan murgilean ari dira, enpresa asko diruz gainezka igerian, bai. Europa Batuan langile/herritar xumeak ez daude pozik euroa eta elkartzea dela eta. Baina, nik uste, enpresen irabazi hantua eta langileen sarien moteltzeak eragin duela ezezko sentimendu hori.

Bizitegien eskaria ez da erraz gutxituko. Gizakiaren beharretan hierarkia hau dago: lehenbizi zer jan; bigarren, non jan eta lo. Bigarren nahi hori ez da zeharo inoiz aseko. Batez ere goian eguzkia eta alboan itsasoa dauzkaten lurrak egokiak izango direlako, gero ere, etxebizitzak eraiki eta saltzeko. Baina herritarrengandik promozio eta eraikuntzetan diharduten enpresetara doan diru multzo handia, itzulerarik gabekoa, herritarren eros ahalmena murrizten ari da. Orain ezagutu dugun erako lurzoruen salerosketek ez dute horrela iraungo. Herritarren diru eskasiak bestelako produktu eta zerbitzuen eskaria ere labur dezake. Hor dago krisi handiaren mehatxua. Horregatik, azkenaldi honetan burtsan izan diren aukerek ez dituzte liluratu behar Kutxa buruak. Ispilatze iruzurgileak izan daitezke. Uste baino lehenago etor liteke beherakada handia, enpresa askoren gal/irabazien kontua gorrituko duena.

Madril eta Brusela helburu berberaren bila ari direla, gorrago argi utzi dugula uste dut. Merkatuaren diziplinara. Beraz, gogoan edukiko ditugun zehaztasun batzuk utziz, aurkeztuko ditugun argumentuek bientzat balio dute.



Gure Kutxek dozenaka eta dozenaka urteetan jardun duten eran eta bidean, a) herritarren onespén osoa jaso izan dute; b) tinko eta erantzule egin dute euren lana, baina etekin kakararik egin gabe; c) emaitza ezin hobeak lortu dituzte, lehia zintzo eta gogorrean beste erakunde finantzarien artean, aurrezki multzo handiak bereganatu eta herritarren ongarriztatuz erabiliz.

Kutxak fusioaren bitartez bat egiteak eremu handietako jokoan sartzeko pausoa handitu eta erraztu egingo omen luke. Irabazi (eta gal) handiak aurrezkitzeko eremuetara jo eta enpresa handi batzuk gure artean iraunaraztea erraztu (adibidezko ikurrintzat, Iberdrola aipatuko dugu).

Nire iritziz, horiek denak lortzekotan ere, Kutxen fusioak ekarriko lituzkeen hiru murriztapenak askoz galera handiago izango lirake, enpresa batzuk paperez —ondorio guztiekin— Euskal Herrian finkatzearen onura baino. Kutxak merkatura joz gero enpresa batzuen kokapena eskuratu nahian, gure kutxetako aurrezkiak horretara bideratzea erru itzela izango litzateke. Zergen bilketari begiratuz ere handiagoak izango lirake, uste dut, galerak enpresa txikiak ez sortzean, handiak hemen aldi batean geratzean baino.

Baina hori amets hutsa da, bi aldetatik.

a) Iberdrola bezalako enpresei buruz gure eragin ahalmena, batez ere gaurko borroka-plaza mundialean, erabakigarria izan daitekeela uste izatea, ametsa da. Garai edo aldi batean zerbait lortuko bagenu ere, egoerari eustea lehia amaiezina izango litzateke, eta berandu baino bizkorrago mundu guztiko erakunde handiek erabakiko lukete enpresa horien atarramentua. Guk —Kutxok— beste enpresak kudeatu bai, besteek gurea ez, ametsa da.

b) Baina Kutxen fusiotik sortutako erakundea, non egongo litzateke? Kutxak fusioz batuz, merkatuaren arnasaz eta norabideaz gogotuz, etekin bilari huts diren merkatuek irentsia izanez gero, zein aldetan egongo lirake? Euskal Herriaren aldean, ala munduko erakunde finantzari diruzaleen interesen aldean? Zenbat denbora iraungo lukete he-

men, Brusela/Madrilek putz egindako arnasaz eta gure lehendakariak emaniko norabide diruzalean, beste nonbaiteko kutxekin bat egin gabe, gure gaurko Kutxen herritasuna eta euskaltasuna galdu gabe, fusioaren burua batek daki nora aldatu gabe?

Nire gogoz kontra izango bada ere, aipatu beharrekoak dira, baita ere, joko hauetan ageri diren tentazioak. Ezin dugu ahaztu jokalaria guruek enpresa handietan bereganatzen dituzten sari-etekin itzelak. Badakigu zer moduzko apustu bixiak egiten dituzten enpresa handi horietako kontseiluetan: eurok helburuak zehaztu; eurok sariak zenbatu; eurok helburuak lortu direla epaitu; eta eurok dakiten eran eta garaian diru-sari itzelak jaso.

## Konklusioa: fusiorik ez

Garbi dago gure eztabaidatik guk ateratzen dugun konklusioa:

Kutxaren nortasuna eta helburuak aldatzetik kalte itzelak jasoko genituzke. Fusioaren aldeko ibilbidearen ondorioak hutsalak eta oso kaltegarriak izango lirateke.

Beraz, aipatu aurreko lehendakariaren hitzekin adieraziko dugu gure aukera garbia, nire arazo hauen hausnarketari amaiera emanez:

*Ahalegin guztiarekin*

*Hemen.¶*